

Nr 567.

Av herr **Jonsson** i Skutskär, i *anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 248, med förslag till butikstängningslag.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 248/1948 (s. 91) uttalar sig departementschefen angående de s. k. delade tillstånden för tobaksförsäljning i kioskerna. Sådana tillstånd innebära, att kiosker få hållas öppna även utom vanlig affärstid men sälja tobaksvaror endast under denna tid. Denna form har använts, då sociala skäl av särskild styrka talat för att medgiva kioskrättigheter åt t. ex. partiellt arbetsföra, men hänsynen till tobakshandlarna ansetts böra föranleda förbud mot tobaksförsäljning, då de vanliga tobaksaffärerna ej få hållas öppna. Departementschefen anser, att delade tillstånd speciellt med hänsyn till risken för smyghandel icke böra beviljas i fortsättningen, varför redan meddelade tillstånd böra omprövas i samband med att giltighetstiden för den nuvarande lagen utlöper.

Tillståndshavarna föreslås därvid antingen få rätt att sälja tobaksvaror under hela den tid kiosken hålles öppen eller helt förbjudas att handla med dessa varor, därest de över huvud taget önska hålla öppet efter den vanliga affärstidens slut. Vilket alternativ som skall väljas kommer att bero på en avvägning mellan å ena sidan allmänhetens intresse av att tobak finnes att köpa på den ifrågavarande platsen även utom vanlig affärstid och den enskilde kioskinnehavarens förhållanden samt å andra sidan specialtobakshandelns behov av skydd. Om ingen specialtobakshandel finnes på orten, torde prövningen i allmänhet böra resultera i att tillstånd beviljas, men även om en sådan butik finnes, lära konsumenternas intressen mången gång vara så betydande, att resultatet bör bli detsamma.

Denna av departementschefen förordade omprövning av de delade tillstånden synes — även om en del kiosker därigenom kunna få försäljningstiden för tobaksvaror utsträckt — innebära en avvikelse från departementschefens i övrigt välvilliga inställning till ett ökande av möjligheterna för allmänheten att inköpa tobaksvaror även utom vanlig butikstid.

De sakkunniga hade uttalat sig för att de nuvarande tillståndshavarna skulle få behålla sina återförsäljningsrättigheter tills vidare, där ej särskilda skäl kunde till annat föranleda (sakkunnigkommitténs betänkande s. 107).

De kioskägare i städer och stadslänkande samhällen, som nu ha delade tillstånd, riskera tydligen att få sina tillstånd helt indragna. Då det väl torde bli statens tobaksnämnd, som kommer att sköta omprövningen, kan man nog med kännedom om nämndens starkt restriktiva inställning gentemot tobaksförsälj-

ningen i kioskerna — en inställning som påtalats av många av länsstyrelserna i deras remissyttranden — förutspå, att de flesta delade tillstånden i städer och andra tätorter vid en sådan omprövning skulle försvinna.

Hur många tillstånd, som på detta sätt skulle komma att indragas, är svårt att exakt ange. Någon tillförlitlig statistik på antalet delade tillstånd finnes icke. Av de sakkunnigas uppställning över antalet kiosker i riket (betänkandet s. 126) framgår, att antalet tillstånd beviljade enligt 11 § 3 mom. 7) butikstängningslagen (synnerliga skäl) utgjorde 752 i maj 1947. Alla dessa tillstånd avse dock icke tobaksförsäljning, utan många innefatta tillstånd att sälja andra varor eller att hålla öppet andra tider än de vanliga. Många länsstyrelser ha även enligt nämnda punkt medgivit tillstånd till tobaksförsäljning under hela öppethållandetiden.

Man torde dock icke göra sig skyldig till någon överdrift, om man uppskattar antalet delade tillstånd till ungefär 600. Hur många av dessa tillstånd, som avse rena landsbygden, är svårt att ange, men det torde vara ungefär 100.

Det skulle således vara ungefär 500 delade tillstånd i tätorter, som skulle hotas av indragning på grund av att de eventuellt kunde tänkas konkurrera med specialtobakshandeln.

Dessa 500 tillstånd ha emellertid alla beviljats under den senaste treårsperioden och ha alltså noggrant prövats, bl. a. av tobaksnämnden, enligt de i 1943 års monopollagstiftning angivna grunderna, varvid alltså även tagits speciell hänsyn till specialtobakshandlarnas intressen.

Det synes därför innebära en stor orättvisa mot innehavarna av dessa tillstånd, att de nu — trots att bestämmelserna i övrigt för tobaksförsäljningen i kioskerna enligt propositionen komma att uppmjukas — skulle få sina tobaksrättigheter indragna, samtidigt som specialtobakshandlarna genom automathandeln beredas ökade försäljningsmöjligheter för tobaksvaror även utom vanlig affärstid.

Specialtobakshandlarna skulle alltså få utvidga sina möjligheter att sälja tobak utom vanlig butikstid, medan de kioskinnehavare, vilkas försäljning av tobak med hänsyn till specialtobakshandeln begränsats till vanlig affärstid, helt skulle berövas möjligheterna till tobaksförsäljning. Automaterna få sälja hela dygnet, medan kioskerna måste hålla stängt efter klockan 22.00.

Med hänsyn till att tobakshandlarnas konkurrensförmåga starkt ökats genom införande av automathandel med tobaksvaror, till vilken specialtobakshandlarna enligt propositionen skulle få ensamrätt, borde den rättvisaste lösningen väl vara, att alla delade tillstånd utan omprövning utsträcktes att avse hela tiden för kioskernas öppethållande. Därmed vunnas bl. a. den fördelen, att det betydande arbete, som av Kungl. Maj:t, tobaksnämnden och länsstyrelserna måste nedläggas på omprövningen av tillstånden, onödiggjordes.

Det måste även kraftigt framhållas, att de som erhållit delade tillstånd äro de sämst ställda av kioskidkarna, som på grund av personliga ömmande omstän-

digheter, såsom hög ålder, arbetsoförhet eller stor försörjningsbörda, beviljats dessa speciella rättigheter. De skulle komma i ett mycket svårt ekonomiskt läge, om nu inkomsten på tobaksförsäljningen bortföle. Men det är icke blott den relativt ringa vinsten på tobaksförsäljningen som skulle bortfalla. De tobaksköpande kunderna skulle helt upphöra med sina inköp av varor i kiosken, när tobak icke längre fanns att tillgå där. Därmed skulle även inkomsten på alla övriga varor, som de tobaksköpande oftast köpa samtidigt med tobaken, bortfalla.

Man torde icke göra sig skyldig till någon överdrift, om man uppskattar inkomstminskningen för de kioskidkare, som skulle berövas sina tobaksförsäljningsrättigheter, till 30—40 %. Vad detta skulle innebära för alla därav berörda i dessa tider med stigande priser behöver icke närmare förklaras.

Då nu ifrågavarande tillstånd beviljats på grund av personliga ömmande omständigheter framgår, att vid överlåtelse av kioskrörelsen på grund av dödsfall eller av annan orsak en omprövning av frågan om tobaksförsäljningsrättigheterna måste ske, varvid de nya principerna för beviljande av dylika tillstånd i allmänhet skulle medföra en indragning av rättigheterna. De delade tillstånden skulle alltså så småningom helt försvinna, när nuvarande tillståndshavare upphöra med rörelsen, och detta skulle ske, utan att någon stor apparat behöfve igångsättas.

Förutom de personliga olägenheterna för berörda kioskägare skulle vid ett bifall till propositionen i detta avseende allmänheten beröras av indragningarna genom att deras inköpsmöjligheter för tobak i och med indragandet av 500 försäljningsställen skulle starkt beskäras. Då allmänheten redan nu klagat över att det finns för få inköpsställen för tobak, förstår man, att irritationen i fråga om tobaksförsäljningen skulle öka starkt.

Med hänsyn till det sålunda anförda hemställes,

att riksdagen med ändring av Kungl. Maj:ts förslag måtte för sin del besluta, att kioskidkare, vilka vid den nya lagens ikraftträdande inneha delade tillstånd till tobaksförsäljning, utan omprövning erhålla rätt att försälja dylika varor under hela tiden för kioskernas öppethållande eller i vart fall få behålla sina nuvarande begränsade tillstånd, så länge de utöva rörelsen.

Stockholm den 24 maj 1948.

Einar Jonsson,
Skutskär.